

MARTIN ŠRAJER / 16. 2. 2024

Nefňukej, veverko!

Byla vlastně náhoda, že Věra Plívová-Šimková začala točit filmy pro děti a mládež. Její debut *Káťa a krokodýl* (1965) měl původně režírovat Jan Valášek. Pak už ovšem u tvorby pro mladší publikum zůstala. V sedmdesátých letech natočila oblíbené tituly jako *Přijela k nám pouť* (1973), *Páni kluci* (1975) nebo *Jak se točí Rozmarýny* (1977). V následující dekádě své jméno spojila se čtvrtou dramaturgicko-výrobní skupinou, kterou na Barrandově vedla Marcela Pittermannová.

Produkce pro mládež byla za socialismu uzpůsobována dobovým výchovným směrnicím. Přesto se vedoucí pracovníci snažili o co největší různorodost jak v žánrech (pohádky, dobrodružné, detektivní, historické filmy...), tak tématech. Preferované byly příběhy o přátelství, mezigeneračních vztazích nebo přírodě. Všechny tři uvedené motivy se proplétají v jednom z posledních filmů, které Plívová-Šimková natočila v rámci zestátněné kinematografie – *Nefňukej, veverko!* (1988).

Pocitové vyprávění o děvčátku, jehož matka čeká další dítě, čerpalo přímo z režisérčina života. Námět k filmu vymyslela už v šedesátých letech, když se jí narodil syn Tomáš, který tak v rodinné hierarchii zastínil starší dceru Katku. Jádrovým tématem je tedy žárlivost v rámci rodiny a situace, kdy se dítě musí vyrovnat s novou realitou, protože přestalo být středem světa a stalo se naopak jeho součástí.

Zde ovšem podobnost s výchozí ideou končí. Filmová Kačenka je mnohem mladší než její reálný předobraz. Představitelku hledali filmaři mezi dětmi předškolního věku ve školkách v Praze a kolem Lomnice nad Popelkou, odkud Plívová-Šimková pochází (natáčení pak probíhalo okolo Jablonce nad Nisou). Z mnoha a mnoha dětí byla do hlavní role nakonec vybrána Helena Vitovská. Číst ještě pochopitelně neuměla a její repliky jí tak musela před každou klapkou předříkat jedna z režisérek.

Snímek odehrávající se, jako skoro všechna autorčina díla, v idylickém prostředí českého venkova, totiž Plívová-Šimková natočila za asistence Drahomíry Králové. Po

filmech *Tony, tobě přeskočilo* (1968) a *Mrkáček Čiko* (1982) šlo o jejich třetí spolupráci. Scénář napsala Plívová-Šimková sama.

Protagonistkou je pětiletá Kačka, která se těší na narození sestřičky. Její matka (Veronika Freimanová) ovšem porodí dva kluky, dvojčata, ke kterým hlavní hrdinka jen nelehko hledá cestu. Kačka díky své bujné fantazii utíká do pohádkových představ, kde se z ní stává princezna a z její senilní prababičky (Marie Rosůlková) zlá ježibaba, která dívku straší kletbou, že jednou taky zůstane na všechno sama.

Vyfantazírovaný svět je postupně víc a víc temný. Ve vyprávění funguje zčásti jako odraz dívčina vnitřního zápasu s pocitem, že po narození sourozenců už do rodiny nepatří. Neboť tuto změnu odmítá přijmout, hledá a vymýšlí si jinou realitu.

K hrdinčinu nerovnému boji s dospělými se váže i název filmu. Slovy „nefňukej, veverka“, se jí snaží povzbudit její starší kamarád Jožan (Jan Kalous). Navenek rozverný titul tak naznačuje složitost dětského světa, k němuž kromě her a radosti patří i strach a pochybnosti.

Oslovení „veverka“ současně staví do popředí motiv přírody, která je u Plívové-Šimkové obvykle symbolem života, péče a tvořivosti. Také pro postavy popisovaného snímku, děti i dospělé, jde o formotvornou sílu.

Venkovské prostředí, ještě plně nepodřízené moderní racionalitě, navíc činí přirozenějšími všechny přechody k poetickým pasážím, které jsou vyjádřením Katčiny subjektivity. V lese se objevuje například novorozenec ležící v obřím rozbitém vejci.

Plívová-Šimková počítala s tím, že ne všem obrazům budou děti rozumět. Jednak pro ni ale byl určující pocit, ne porozumění, jednak věřila, že určité nejasnosti povedou k vysvětlujícímu dialogu mezi dětmi a rodiči.^[1]

Fragmentární vyprávění bez zřetelného cíle a nosnějších konfliktů je založeno především na kontrastu hmotné skutečnosti a hrdinčiny imaginace, která se v dané realitě snaží prosadit. To ale nebude možné bez osobnostní proměny.

Dětské vnímání skutečnosti v jedné scéně zastupují i Kaččiny kresby. Původně mělo jít o výkresy režisérčiných dětí. Helena Vitovská ale trvala na zařazení jejích vlastních obrázků, čímž si v rámci natáčení – podobně jako Katka ve filmu – hájila svůj prostor.

Kromě dětí hrají ve všech filmech Plívové-Šimkové výraznou rolí také populární písničky, jejichž texty komentují příběh. Hudbu k *Veverce*, včetně titulkového songu *Kam, veverko, kam* (zpívá Bára Basiková), složil Michal Pavlíček a nahrál ji se svou kapelou Stromboli. Pavlíčka režisérka objevila díky svému synovi, který ji při natáčení předchozího filmu *Hledám dům holubí* (1985), pro který potřebovala nějaký bigbít, seznámil s Pražským výběrem.^[2]

Prakticky ihned po první *Veverce* natočily Plívová-Šimková s Královou pokračování nazvané *Veverka a kouzelná mušle* (1988). První z uvedených filmařek to vysvětlovala tím, že při natáčení vznikla skvělá parta lidí a „všem bylo líto, že se po skončení natáčení mají rozejít.“^[3] Zároveň chtěla využít talentu dětských herců, než vyrostou. Sáhla proto po své starší povídce o citovém poutu malé dívky k jejímu dědečkovi a v rekordním čase napsala scénář a začala točit sequel.

Nefňukej, veverko! (Československo 1988), režie: Věra Plívová-Šimková, scénář: Věra Plívová-Šimková, kamera: Antonín Holub, hudba: Michal Pavlíček, střih: Eva Bobková, hrají: Helena Vitovská, Marie Rosůlková, Magdalena Reifová, Libuše Havelková, Veronika Freimanová, Jiří Schmitzer, Ondřej Havelka, Lubor Tokoš, Jan Kalous a další. Filmové studio Barrandov 1988, 70 min.

^[1] Milena Nyklová, *Nefňukej, veverko!* Dvanáctý film o dětech režisérky Plívové-Šimkové. *Záběr* 21, 1988, č. 5 (9. 3.), s. 4.

^[2] Andrej Halada, *Přispívat k výchově aktivních dětí.* *Kino* 44, 1989, č. 6, s. 4.

^[3] Milena Nyklová, *Veverka a kouzelná mušle.* Volné pokračování filmu režisérky Plívové-Šimkové *Nefňukej, veverko!* *Záběr* 21, 1988, č. 23 (16. 11.), s. 3.